

In den beginne ...

K. van Vliet

Het is zeker zo'n twintig jaar geleden. Hier en daar had ik wel wat naar mos gekeken, maar nu moest het er van komen. Een gebied inventariseren!

Ten westen van Amersfoort ligt Birkhoven. Een gebied dat intensief recreatief in gebruik is, met bosbad, oud open luchttheater, bos, wegbermen enz. Het leek me wel wat.

Het eerste stuk van de weg af is beukenbos. Kaal zonder ondergroei. Je stapt er snel doorheen. Tot ik struikel over een verdeckte stronk met aan de zijkant iets lichtgroens ... mos!

Ik lig toch al op mijn knieën, dus de loupe erbij. Het eerste wat opvalt zijn rechtopstaande takjes met een bolletje erop. Het Trommelstokjesmos (*Aulacomnium androgynum*) is genoteerd (tegenwoordig noemt men het Gewoon knopjesmos).

Nu ik wat beter om me heen kijk: er zijn vele stronken aanwezig. Achteraf blijkt dat zo'n dertig jaar terug het toen aanwezige naaldhout is gekapt om plaats te maken voor beuken. *Aulacomnium* valt me nu meer op. De lichtgroene matjes en altijd die trommelstokjes: het kan niet missen. Ik besluit om alle stronken te bekijken op de aanwezigheid, aan welke zijde het groeit en wat er zoal bij groeit. Kortom, in mijn enthousiasme dus veel te veel. Het probleem wordt levensgroot duidelijk als ik wat verder in het bos op iets donkergroens op een stronk stuit. Een mos van boven voorzien van een soort kommetje met daarin korreltjes. Broedbekertjes met gemmen: het Viertandmos (*Tetraphis pellucida*).

Thuis onder de binoculaire: wat een verschil. De diversiteit van de blaadjes van *Tetraphis*. Het rustige celpatroon. Ook van de gemmen kan ik wat zien. Hoe anders *Aulacomnium*. Ook daar een als het ware ingehouden rustig celpatroon. Rijen in het gelid. Maar dan de buitenkant. De bladrand toont naar de top onregelmatige golven. En zo rustig de cellen, zo woest de tanden!

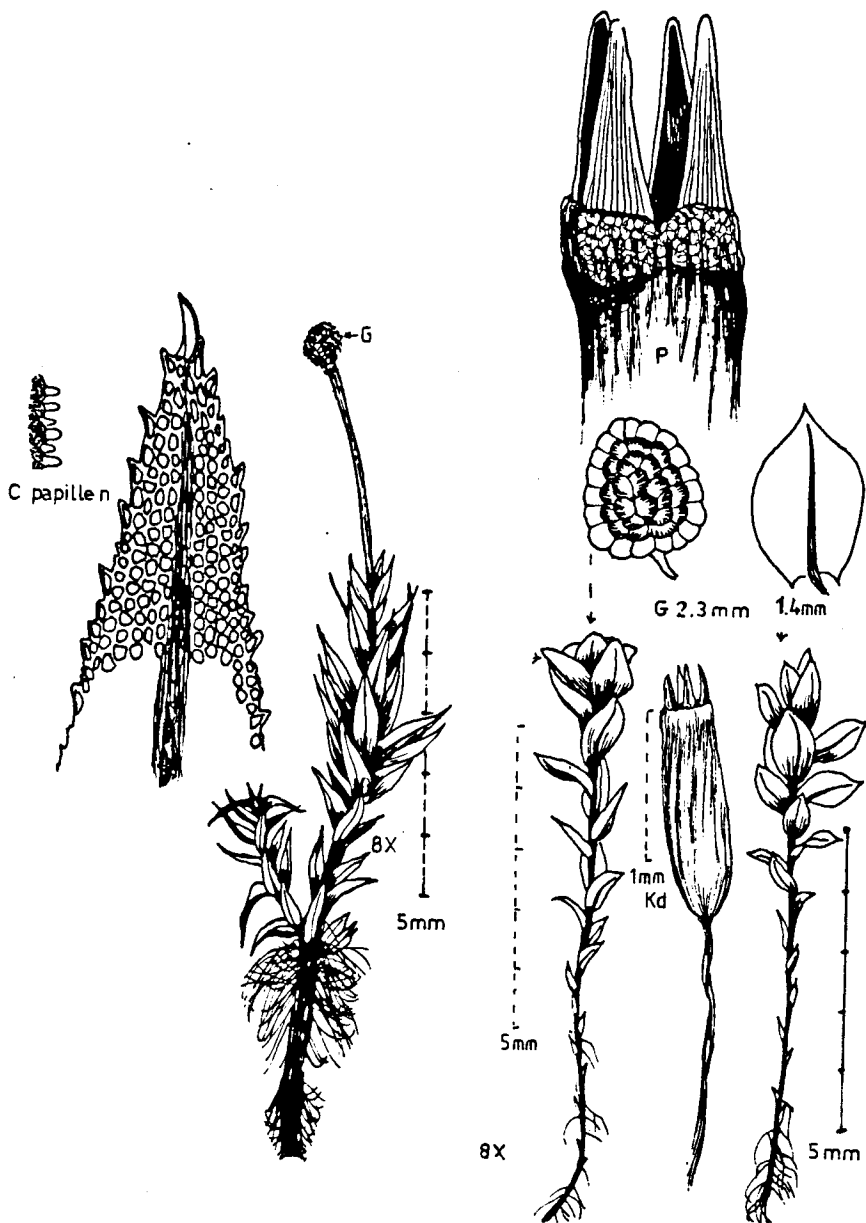
Vanaf die tijd beleef ik veel plezier aan die twee. Gemmen laten ontkiemen. Tientallen details ontdekken onder de binoculaire en de microscoop. Maar vooral in het veld zoeken naar de ecologische verschillen. Zelfs ben ik zo gek geweest om een keer in de stromende regen te zitten naast spatbekertjes en trommelstokjes.

Van de vele aspecten zijn er twee die me het meest bezighouden:

- *Tetraphis* heeft zich, zo lijkt het, iets meer gespecialiseerd wat het molmen van het hout betreft. *Aulacomnium* heeft hier ruimere mogelijkheden. Hoe komen deze mossen op hun groeiplaatsen terecht?
- Het kapselen. Wanneer een stronk dusdanig is verrot dat ze elk ogenblik uit elkaar kan vallen, begint *Tetraphis* te kapselen (hoe weet ze het?). *Aulacomnium* kapselt in ons land zelden of nooit.

Wanneer meer mensen naar mossen kijken zoals Joop Kortselius beschrijft in Buxbaumia 38, blz. 36 en verder, dan tillen we af en toe wel een tipje van de sluier op.

Het meest bijzondere van mossen is wellicht dat ieder vanaf den beginne kan mee doen!



Figuur 1
Aulacomnium androgenum (links) en *Tetraphis pellucida* (rechts) (tekeningen J. Landwehr).